

Política, societat i economia en una vila catalana medieval

Josep Fernández Trabal
Ajuntament de Molins de Rei
Molins de Rei, 2005

LLUÍS MONJAS MANSO

Aquest llibre posa de manifest la necessitat de les monografies locals per tal de bastir la història comarcal i general de Catalunya. El Baix Llobregat és un espai prolífic en l'aparició d'estudis de microhistòria i, a aquest ritme, és fàcil que en poc temps s'hagin elaborat estudis de les diferents poblacions de la comarca. Alguns treballs són de tipus diacrònic, com els manuals d'història general que es van elaborar, ja fa uns quants anys, de l'Hospitalet de Llobregat i

de Sant Feliu de Llobregat, on els especialistes locals de les diferents etapes històriques aportaven les seves recerques i feien una síntesi històrica i posada al dia conjunta, tot i que amb una clara finalitat divulgativa. El llibre que ara ens ocupa és una monografia feta per un sol historiador que estudia, exclusivament, la història medieval de Molins de Rei des de la seva creació. Aquesta recerca es troba més propera als treballs de Jaume Codina sobre Santa Eulàlia de Provençana, Sant Boi i el Prat, o als del mateix Josep Fernández Trabal sobre Cornellà, o els de Josep Campmany sobre la baronia d'Eramprunyah; en breu, es publicarà una història medieval de Santa Coloma de Cervelló elaborada per mi mateix. Si bé els manuals d'història general són necessaris, les monografies sobre els diferents períodes

històrics de les diferents poblacions i senyories del Baix Llobregat són imprescindibles per tal de rescatar, examinar i interrogar les riques fonts que han arribat fins a nosaltres i fer estudis exhaustius d'aquests períodes que ens permetin posar en contacte la història local i la història global i comprovar si les tendències històriques generals es mantenen en el microespai, o si caldria revisar algunes de les idees historiogràfiques que fins ara es tenien

com a veritats immutables.

Pocs historiadors del Baix Llobregat podien desenvolupar amb tant d'encert la recerca sobre la història medieval de Molins de Rei com Josep Fernández Trabal, tant pel seu coneixement de la comarca i la seva historiografia (estudis previs sobre Cornellà de Llobregat), com per la seva destresa a trobar les fonts existents en els arxius més diversos del país (no hem d'oblidar que l'autor treballa a l'Arxiu Nacional de Catalunya) i, per descomptat, per la seva habilitat a l'hora d'interrogar i interpretar les fonts. Cal destacar que Josep Fernández ha hagut de visitar onze arxius per trobar les fonts que li han permès realitzar aquest treball. Podríem destacar l'ús dels capbreus que li han permès reconstruir la vila, casa per casa,

en diferents moments de l'edat mitjana, o les prestacions d'homenatge als diferents senyors de la vila. En qualsevol cas, tots els documents són importantíssims a l'hora de reconstruir la història de Molins de Rei.

El marc cronològic del llibre abasta des de l'any de la fundació de la vila de Molins Reials del Llobregat pel rei Alfons I de Catalunya (1190), fins als anys immediatament posteriors a la guerra civil catalana de 1462-1472, un període de tres-cents anys que inclou dues etapes molt ben diferenciades: la fase de creixement i expansió, que es correspon amb el segle XIII i s'esgota en les primeres dècades del segle XIV, i el període següent de la crisi baixmedieval (segles XIV i XV). Com afirma l'autor, "Molins de Rei es formà en plena fase expansiva de l'economia i societat medievals, i arribà a assolir unes cotes de dinamisme i prosperitat molt elevades. Després, com a conseqüència d'una crisi estructural llarga i profunda, entrà en una situació de decadència i prostració, i deixà l'edat mitjana en una situació crítica" (p. 18).

El marc territorial de l'estudi no s'acaba de correspondre amb l'actual municipi de Molins de Rei (creació recent), ja que no coincideix amb les demarcacions medievals. L'espai inicial de la vila se circumscriu al reduït alou reial de Matoses on es construïren els molins, que fou ampliat poc després amb la incorporació del terme del Ciuró (1208) i part de la dominicatura de Duïsmè, a Sant Pere Romaní (1228). Els territoris de les parròquies de Santa Creu d'Olorda i Santa Maria de Vallvidrera van formar sempre termes independents, que no foren incorporats dins d'una única senyoria amb capital a Molins de Rei fins a l'any 1419. Tanmateix, la interrelació humana i econòmica entre Santa Creu d'Olorda i Molins de Rei fou total des dels orígens mateixos de la vila. És per això que, tot i que el treball se centra en la comunitat vilatana de Molins de Rei, les referències a la parròquia de Santa Creu i a les senyories de l'entorn, particularment al castell d'Olorda, són inevitables.

L'obra s'ordena segons l'ordre cronològic propi dels esdeveniments històrics. El primer capítol és introductor, i està escrit per situar el lector en l'espai geogràfic que acabaria formant, al llarg del temps, l'actual terme de Molins de Rei. Es dedica a l'anàlisi de les diferents demarcacions altmedievals: la parròquia de Santa Creu d'Olorda; els dominis senyorials del castell d'Olorda, la casa de Ciuró i l'adou de Duïsmè, i a la dominicatura reial

de Matoses. El seu abast cronològic són els segles X, XI i XII. En els capítols següents es descriuen els principals fenòmens i esdeveniments dels diferents períodes de la història molinenca: la fundació i primer desenvolupament de la vila en el segle XIII (capítols 2 i 3); la crisi del segle XIV i el seu impacte en la societat i la senyoria (capítols 4 i 5); la breu etapa de retorn de Molins de Rei al domini reial, entre 1419 i 1430 (capítol 6); l'accidentat govern de Molins de Rei per part de Galceran de Requesens, de 1430 a 1461 (capítol 7), i la guerra civil catalana i la definitiva conversió de Molins de Rei i Santa Creu d'Olorda en baronia dels Requesens (capítol 8). Aquest capítol conté una visió de síntesi sobre la situació social i econòmica de Molins de Rei al començament de l'edat moderna. El novè i darrer capítol del llibre té un caire diferent. Els seus apartats aspiren a mostrar, d'una forma no pas exhaustiva, en llenguatge entenedor i sovint fent cas d'aspectes anecdòtics, diferents estapes de la societat i la vida quotidiana dels molinencs en l'edat mitjana. En aquesta part s'inclouen algunes petites monografies sobre el món del treball, les diferències per raons d'edat i sexe, i la vida religiosa. Es tracta, sense cap mena de dubte, del capítol del llibre on menys s'aprofundeix, ja que són assumptes que queden més lluny dels temes de recerca de l'autor i no els tracta d'una forma sistemàtica sinó tangencial.

Caldria destacar algunes de les excel·lències que aporta l'autor en la seva obra: comencem per la contextualització contínua i detallada de cadascun dels fenòmens que estudia de la vila de Molins de Rei dins la història de Catalunya i l'entorn més proper, el Baix Llobregat i la ciutat de Barcelona; per tant, hi ha una voluntat contínua de defugir l'anècdota i el localisme. Un altre punt molt important que aporta l'autor és el coneixement tecnològic dels molins fariners i tèxtils i la descripció que en fa, així com la transcendència econòmica que tingueren per als senyors de la vila i el conjunt de l'economia catalana feudal, i també l'aportació de la constatació documental de l'existència dels molins de Santa Coloma de Cervelló i després de Sant Vicenç dels Horts (aquests darrers ja es coneixien, però dels primers només s'intuïa la seva existència arran d'alguna excavació arqueològica). Però, en l'àmbit interpretatiu cal destacar que la història de la vila de Molins de Rei és molt representativa del conjunt de viles que formaven un cinturó a l'entorn de Barcelona i que participaven de la seva dinàmica econòmica (no es tractava d'una vila estricta-

---

ment rural). També es replanteja la idea preconcebuda del fet que els vilatans sempre preferien tenir com a senyor el rei, ja que, a Molins de Rei, la població, a finals dels segle XV, s'estimava més tenir com a senyor un noble (Galceran de Requesens) que el rei. Totes aquestes idees i d'altres es poden trobar sintetitzades en el *fabulós epíleg* que clou l'obra, on fa un encomiable esforç de síntesi de tots els temes tractats i de la macro-història occidental medieval.

Finalment, cal agrair l'esforç per la realització dels apèndixs i molts dels quadres del text que ordenen d'una forma sistemàtica i senzilla la informació que aporten les

fonts i ajuden a fer-les més entenedores i accessibles al públic no iniciat en els rudiments de la història medieval. També és de gran utilitat, per a aquelles persones no familiaritzades amb el vocabulari de la història medieval, la inclusió d'un breu però pràctic glossari que ajuda els neòfits a la lectura i comprensió del text.

Per acabar, felicitar els responsables d'escollir Josep Fernández Trabal per a la redacció d'una història medieval de Molins de Rei, i l'autor, per l'obra realitzada; tot un referent per a les futures històries medievals de les viles del Baix Llobregat. El llistó s'ha posat molt alt i serà difícil superar-lo.